

Становище за дисертационен труд на тема
„Конструкции на прехода и техните медии (Археология на
българските лутания (1989–1999)“
от Митко Георгиев Новков за присъждане на образователна и
научна степен „доктор“ в професионално направление
3.5. Обществени комуникации и информационни науки
(Журналистика: Електронни медии)“

Дисертационният труд на Митко Новков със заглавие „Конструкции на прехода и техните медии (Археология на българските лутания (1989–1999)“ е в обем от 287 страници и се състои от предисловие, две обширни глави, заключителна част и библиография, съдържаща 254 източника. Със своя обем, структура и проблематика трудът изпълнява изискванията за дисертационно изследване и отговаря на общите изисквания на Закона за развитие на академичния състав на Република България.

Темата на труда попада в обилието от заглавия след началото на 21 век, посветени на политическите, социалните, културните, медийните и прочее измерения на т.нар. преход от „комунистически режим“ към „демократично общество“, или казано по-коректно, времето след Народна република България – първите десет години на Втората българска република, десетилетието на 90-те. Но дисертантът извършва и едно важно префокусиране. Трудът се интересува не толкова „какво стана“, „как и защо се случи или не се случи“ в обществото и неговите медии по време на прехода, колкото от други по-състоятелни питання: Какво правят с прехода различните частни и колективни идеологии и как преходът се конструира през обективите и

субективите на медиите? Тоест преходът се разглежда като идеологическа и медийна конструкция, или по-скоро като множествен образ, като продукт на множество такива конструкции. Този аспект е решаващ за успеха на дисертацията, защото избягва всякакви иманентистки и онтологически изкушения, а съсредоточава изследователския почерк върху направата на прехода от езици, от лингвистични формули и медийни образи.

Съществено предимство на труда е, че не звучи *сам по себе си*, а теоретически надгражда досегашните публикации на Митко Новков. Впрочем следва да бъде четен именно като *синтез* върху текстовете на дисертанта, започнали да се появяват още във втората половина на 90-те по страниците на „Литературен вестник“ и събрани след това в книгата „Бартвежи“ (2001). Трябва да прибавим към тях литературнокритическата книга „Подир сенките на литературата“ (2007) и текстовете в рубриката за телевизионна журналистика на в. „Култура“, селектирани в изданието „Нервът телевизия“ (2009). Тези генеалогически следи не са просто ярки библиографски знаци в творчеството на Митко Новков, а платформи, върху които той самоизгражда фигурата си на действащ историк на съвременността. Нека подчертаем – не хроникьор, а *историк на съвременността*.

Това има пряк ефект в методологията на предложения труд. Съчетанието на методите на *археологията на познанието* и на *спешната антропология* постига многоизмерност на изследователския обект, през която преходът е в състояние на непрекъснато дискурсивно преобразуване, ситуирано във времевите пластове на 90-те. Равнищата на историчност се преплитат с равнищата на актуалност, за да произведат аналитично разбиране. По същество археологията на

текстове и концепти, която практикува дисертантът, е *литературна* – той следва и изследва „системите на едновременност“ и „сериите от мутации“ в дискурсивните режими на 90-те, като ги експонира и анализира тъкмо в езиково-образната им конкретика. Точно тук виждам един от приносите на труда.

Останалите приноси свеждам до три.

Първият е свързан с лансирането и сложното доказване на валидността на понятието „конструкция / конструкции на прехода“ и убедителното му изпробване в серия от употреби. Понятието е защитено в създаването на напрежения с други понятия и термини, произхождащи от различни медиакритически, социологически, културологически, литературоведски и други теории.

Вторият принос се състои в типологизацията на прехода чрез класификации на шест негови „конструкции“ и постигнатото разпластяване на уж единния преход в множество *преходи*. Важен елемент от такава теза е схващането за обект-субектния статус на медиите; те колкото са колкото *производител*, толкова и *продукт* на същия този преход.

Тетият принос се домогва до по-мащабна културологична корекция: т.нар. „революция в езика“ на медиите всъщност е особен тип *регресия* – връщане към предмодерния език на Възраждането; той предизвиква не постмодерни, а предмодерни рефлексии. Тук само трябва да направим съществена – отново *постмодерна* – уговорка, че това се отнася предимно до част от медийното поле (например до жълтата и хибридна преса), а не до всички медии и техните публики, т.е. отнася се до някои от множеството *преходи* и *конструкции*.

Впрочем самият текст на Митко Новков като че ли е предизвикан от различни аудитории и гласове. Трудът се отличава с гъвкава полифоничност. Стъпва върху значителен брой „първични източници“ и научни текстове, цитира ги пространно, дори понякога разгулно, но по този начин осигурява висока диалогична температура на изложението. Така „чуждите“ думи не стоят изкуствено сглобени с авторския текст, а зазвучават в интерпретативен сикрон, дори когато Митко Новков ги проблематизира или направо отхвърля. За това вероятно помага забележимият, даже демонстративен на места, *есеизъм* на изложението. За някои читатели тази особеност на стила би могла да изглежда като недостатък. Но така само биха потвърдили традиционната заблуда, че науката е неемоционална, а един научен текст едва ли не трябва да бъде студен, почти мъртъв. Митко Новков наистина демонстрира повече от обичайната страст при писането на дисертации, но така постига по-добър научен резултат, защото неговата езикова свобода води до ключов ефект за интерпретативния текст – повече разбиране.

Разбира се, подобно писане понякога ражда бързи фрази и недостатъчно защитени тези. Не с всяка формулировка от дисертацията можем да се съгласим. Само за илюстрация. На едно място авторът посочва, че имената на Йордан Радичков и Валери Петров са употребени от БСП, когато двамата са станали депутати във Великото народно събрание през 1990 г., като най-вероятно под формулата за „приемственост с миналото“ са имали нещо друго предвид, а не това, което си представя тяхната партия тогава. Такава теза се нуждае от по-сериозна защита. Защото тази и други употреби на имена за политически цели най-често се осъществяват след получено съгласие,

т.е. след вече извършен *индивидуален избор* от страна на личностите, които биват „употребени“. Важен аспект в случая е да се очертае различната степен на готовност, демонстрирана от двамата писатели да откликнат или да не откликнат на „партийни поръчения“ преди и след 1989 г. Казано иначе, на места в дисертационния труд *персонализацията* на един или друг акт е negliжирана за сметка на *типологизацията*.

Ако се предоверим на някои вътрешни заглавия, бихме останали с впечатление за небалансирана структура на целия текст. Първата глава е уговорена като „предварителни бележки“, които обаче се разпростират на повече от 120 страници – почти половината обем на дисертацията. Разбира се, става дума за невнимателно озаглавяване, което подвежда. Първата глава представлява солидна и пълноценна теоретическа част и никаква „предварителност“ не може да се отнася към нея.

Отбелязаните неточности изобщо не могат да накърнят научната стойност и приносния характер на труда. Затова предлагам на Митко Георгиев Новков да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Журналистика: Електронни медии)“. Убеден съм, че неговият дисертационен труд „Конструкции на прехода и техните медии (Археология на българските лутания (1989–1999))“ подкрепя това становище.

30.04.2014 г.

доц. д.н. Пламен Дойнов